

Florentina

de MARIA CARRATALÀ.

Drama en tres actes, el segon dividit en dos quadres⁶

PERSONATGES:

FLORENTINA: una noia

TOMASSA: una vella

JOSEP MARIA: un jove oficial de l'Exèrcit facciós

SEBASTIÀ: un jove sergent de l'Exèrcit popular

TÒFOL: un vell

VEÏNA PRIMERA

VEÏNA SEGONA

VEÏNA TERCERA

UN NEN

UNA NENA (i un nen de quatre anys que no diu res)

HOME PRIMER

HOME SEGON

Personatges que no parlen: Un home, un noi, dues noies
(MERCENETA i VICENTA), veïnes i soldats facciosos.

L'acció durant la guerra actual en un poble vora del Front ocupat
pels facciosos.

⁶ Quant als criteris d'edició, ens hem limitat a confrontar els dos manuscrits conservats —que presenten retocs insignificants i un parell de modificacions que indiquem entre asteriscs (hem optat per la solució més completa)— i a regularitzar-ne només l'accentuació i els signes de puntuació. El text original és escrit amb una cal·ligrafia impecable i, en termes generals, ateny un alt grau de correcció gramatical.

PRIMER ACTE

Una placeta del poble amb una font al mig. La font és de pedra i hom pot seure-hi tot al voltant com en un pedrís. Se sent la monòtona remor de l'aigua com raja.

En la placeta, voltada de cases baixes, hi desemboquen uns carers. És de tarda.

Dues dones veïnes, l'una de mitja edat i l'altra més jove, s'estan a la llinda d'una de les cases que hi ha en primer terme i miren cap a una casa del fons on hi passa alguna cosa.

A la banda oposada, a la porta d'una casa una mica més enllà del primer terme, hi ha una dona que esguarda temorencament cap a la mateixa direcció, aguantant prop d'ella les seves criatures (un nen, una nena més espigadeta i un nen de quatre anys) com per a protegir-los.

*Asseguda a terra contra la pica de la font hi ha una vella magra, amb mocador al cap, que *tot ho mira i tot ho escolta*.*

La casa del fons té la porta oberta de bat a bat: no s'hi veu ningú. Tot d'una se sent una confusa remor de veus masculines seguit d'un crit llarg i agut de dona.

Moviment al fons i una veu de coman[da]ment.

Les dones que sotjaven entren precipitadament dins les cases. Surt de la casa del fons un piquet de soldats que duen pres un obrer, esqualid, amb una barba de molts dies, i un noi de catorze anys. Travessen la plaça enmig d'un silenci sinistre.

Un cop desaparegut el grup tornen a sortir aquelles dones i alguna altra, les quals, arrambades a les parets, comenten el fet amb gestos de temor.

Se sent la conversa de les dues veïnes que veiem en primer terme.

VEÏNA PRIMERA: En Bartomeu. S'han endut en Bartomeu i el noi.

VEÏNA SEGONA: Si jo em creia que l'home de l'Antònia havia fugit, que estava amb els nostres.

VEÏNA PRIMERA: No va poder fugir. Estava amagat.

VEÏNA SEGONA: Ningú no ho sabia.

VEÏNA PRIMERA: Hi deu haver qui ho ha descobert i l'ha denunciat. Una mala ànima deu ser! Pobre Bartomeu... i pobra Antònia!

VEÏNA SEGONA: I el noi? Per què s'enduen el noi? Què ha fet?

VEÏNA PRIMERA: Res no ha fet. Què vols que hagi fet. I diga'm tu què és el que ha fet el seu pare. Un obrer, un home treballador i honrat a carta cabal. Criminals!

VEÏNA SEGONA: Calleu, Filomena, que us podrien sentir. Entrem dins.

VEÏNA PRIMERA (*Indignada.*): I l'Antònia? Que l'hem de deixar sola?

VEÏNA SEGONA: Han quedat uns soldats de guàrdia a dintre. No hi podem entrar.

VEÏNA PRIMERA: Anem-hi. Ja ho veurem.

(S'allunyen en direcció cap al fons. Les altres dones, en veure que aquestes hi van, fan també el gest d'anar-hi. La VEÏNA PRIMERA, en voler entrar a la casa, els soldats que estan de guàrdia a dintre la fan recular.)

SOLDATS: Enrera, enrera. Fora d'aquí les dones.

(Les dones en veure que no poden fer res per a socórrer la veïna i amb por de les represàlies es tanquen cada una dins de casa seva. Torna a regnar en la plaça un silenci sinistre. La vella TOMASSA continua asseguda a terra, al mateix lloc. Té uns rosaris a les mans.)

TOMASSA (*Rient, maligna.*): He, he, he. La vella Tomassa s'ha ben venjat de vosaltres. No em veniu darrere cridant-me indecències i blasfèmies ara. He, he, he. No em dèieu rata de sagristia? Doncs us he rosegat les ungles i les entranyes. En Pau forner i en Fèlix de ca l'Anselm ja són afusellats. I en Bartomeu que ningú no sabia on era: veieu com la Tomassa l'ha sabut trobar? Vaig assistir la seva dona, l'Antònia, que estava prenyada i que amb les angúnies va malparir, i aleshores vaig descobrir l'amagatall. He, he, he. La Tomassa corre encara per aquests mons de Déu, mentre que vosaltres us podriu dins la terra i les vostres ànimes són turmentades a l'infern. Fort, fort, massa poc. N'hi ha d'altres que encara no han estat castigats com es mereixen: la Tomassa no els deixa de vista, un dia o l'altre els atraparan. (*Amb molt de fervor.*) Déu misericordiós tingueu pietat de mi i salveu l'ànima mia.

(*Entra FLORENTINA amb un càntir i es dirigeix a la font; ve del fons, d'un dels carrers que donen a la plaça.*)

TOMASSA: Gloriosíssima Verge del Carme, vós sou la meva protectora. «Déu vos salve Maria, plena de Gràcia...» (*Segueix mormolejant l'oració.*)

FLORENTINA: Tia Tomassa, sempre resant.

TOMASSA: Sí, filleta, sí. (*Besa les medalles del rosari.*) Saps, Florentina, que han vingut a cercar en Bartomeu, l'home de l'Antònia? Els soldats se l'han endut.

FLORENTINA: No deien que era fora amb els altres?

TOMASSA: Ho deien, he, he. Se l'han endut a ell i al xic.

FLORENTINA: Al noi, en Manelet?

TOMASSA: La mala herba cal arrencar-la abans no creixi.

FLORENTINA: A n'en Manelet no li deuran fer res, si és una criatura.

TOMASSA: Tu deixa estar. Els petits es fan grans i quan han rebut mal exemple dels pares es fa difícil corregir-los.

FLORENTINA: A n'en Manelet no l'afusellaran pas. No ho puc creure.

TOMASSA: A tots els afusellaran, a tots.

FLORENTINA: Quina pena!

TOMASSA: S'ho mereixen ben bé prou. No corrieu darrere la Tomassa i li cridàveu «beata farinera»? Maleïda quitxalla! Tots ho han de pagar, tots. (*Es persigna i continua resant el rosari.*)

(*Entren dues noies amb càntirs i els omplen silenciosament a la font. Una d'aquestes noies du dol i mocador negre al cap.*)

FLORENTINA (*A les noies.*): Demà repartiran una ració més de pa per persona, ho sabies tu, Merceneta?, i tu, Vicenta?

(*Les al·ludides acaben d'omplir els càntirs i se'n van tan silenciosament com han vingut, sense contestar a Florentina.*)

TOMASSA: Veus, filleta? I encara et compadeixes d'aquesta gent. Deixa'm fer a mi. No els han fet prou mal pel que es mereixen. A aquesta Vicenta li van matar el pare i la seva mare va morir del disgust, però el seu germà va poder fugir, aquest sí que se sap del cert que va fugir i que lluita en els primers rengles dels que volen prendre aquest poble. Déu no ho permeti. (*Es persigna.*) La Verge ens tingui en la seva santa guarda. La Vicenta i la Merceneta són massa orgulloses per a contestar-te quan els parles? Deixa'm fer a mi, Florentina. De genollons s'arrossegaran als teus peus

quan tots els d'aquest poble es morin de fam. De genollons; perquè tu seràs com la reina, senyora i mestressa d'aquest poble; perquè tu, filleta, has tingut la sort d'agradar a aquell senyor oficial. I ell farà el que tu li diguis i et tindrà contemplada com una reina, i aleshores sí que podràs revenjar-te.

FLORENTINA: Jo estimo en Josep Maria perquè hi ha dintre meu una força que me'l fa estimar; no pas per al que vós dieu.

TOMASSA: Ja ho sé, filleta; el senyoret Josep Maria es mereix que tu l'estimis de la manera que dius que l'estimes; tanmateix faràs bé de treure d'ell tot el profit que puguis mentre li dura la fal·lera. Fes-ho, Florentina; creu el que et dic. La teva tia Tomassa et vol bé. Els homes són inconstants.

FLORENTINA: Què voleu dir?

TOMASSA: Que el senyoret Josep Maria podria anar-se'n del poble o cansar-se de tu.

FLORENTINA: Cansar-se de mi? (*Amb decisió.*) Si ell se'n va del poble, jo el seguiré on vagi.

TOMASSA: Ai, bona Santa Maria!

FLORENTINA (*Consirosa.*): Cansar-se de mi?

TOMASSA: Oh, i encara que això no fos. Ell, un cop acabada la guerra tornarà a casa seva, a la capital.

FLORENTINA: I bé?

TOMASSA: Ja saps el que ens digué el seu ordenança: que el senyoret Josep Maria era nebot d'una marquesa i que l'hivern abans de la guerra s'havia promès oficialment amb la seva cosina: la senyoreta Maria Ignàsia.

FLORENTINA: La senyoreta Maria Ignàsia!

TOMASSA: Ja veus, filleta, com et convé de pensar en tu.

FLORENTINA: Ell m'abandonarà. Com riuran de mi totes les altres noies. I faran bé de riure-se'n. I si ara no es dignen de diri-

gir-me la paraula, aleshores hauré d'aguantar les seves mofes i les de tothom. I de tot això sou vós qui en teniu la culpa. Sou vós qui el portàreu a casa. Tia Tomassa sou una alcavota.

TOMASSA: Jesús, Maria, Josep! Quines coses dius.

(*Entra JOSEP MARIA i contempla l'escena.*)

FLORENTINA: Aneu-vos-en que no us vegi. (*Colèrica.*) Aneu-vos-en si no voleu que us encasti els rosaris pel cap.

TOMASSA (*Anant-se'n*): Quin geni. (*Adonant-se de JOSEP MARIA.*) Té, mira, aquí el tens. Déu vos guard, senyoret Josep Maria. Tenim la noia una mica enfadada.

FLORENTINA: Aneu-vos-en a casa.

TOMASSA (*Rondinant.*): Aquest geni, aquest geni. (*Surt.*)

(*Durant el diàleg anterior s'ha anat fent fosc. És de nit. Nit clara, lluminosa.*)

JOSEP MARIA: Què passa?

(*FLORENTINA, emmurriada, alça les espatlles sense contestar.*)

JOSEP MARIA: Què diu la vella, que estàs enfadada?

FLORENTINA (*No contesta i de sobte diu:*): Tu no m'estimes, Josep Maria.

JOSEP MARIA: Ves amb què surts, ara.

FLORENTINA: Tu no m'estimes. Tu ets el promès de la teva cosina Maria Ignàsia, i amb ella et casaràs quan s'acabi la guerra.

JOSEP MARIA: Bé, i què té que veure això?

FLORENTINA (*Dubitativa.*): No l'estimes?

JOSEP MARIA: Aquests prometatges i casoris són conveniències de família.

FLORENTINA (*Amorosa.*): Dignes, val més que jo, aquesta Maria Ignàsia?

JOSEP MARIA: No hi ha cap dona que valgui més que tu, Florentina.

FLORENTINA (*Amb passió.*): Què pot donar-te ella que jo no et pugui donar? Si tu m'abandonessis, Josep Maria, no sé el que seria capaç de fer. (*Agafant-lo per les espatlles i amb accent desesperat.*) Sents el que et dic?

JOSEP MARIA (*Agafant-li les mans*): Crida, insulta'm, mossega'm. La teva carn fremeix, els teus ulls llampaguegen, els teus llavis sagnen de tan rojos. Que ets bella Florentina! Quan et veig com ara et desitjo més que mai. Saps estimar, Florentina. Els teus braços saben estrènyer per retenir-me, els teus mots folls, de passió, saben enardir-me, i els teus besos m'embriaguen. Com vols que prefereixi una altra a tu? Dignes, Florentina.

(*La fa seure amb ell, a la pica de la font.*)

Mira'm als ulls. No miris al voltant nostre. Diuen que la nit és solitud i silenci. Mentida! Sento batre la sang als meus polsos, i sento les teves mans convulses dins les meves mans. És la vida; és l'amor que no coneix dia ni nit. En els nostres cossos vibren totes les remors de les torrentades i de la mar enfurida, i hi ressonen les veus pregones dels abismes. No hi ha silenci en la terra. Tot el que viu canta, clama o gemega. Gemega d'amor o de dolor. Jo no sé, Florentina, si quan m'abrades m'estimes o m'odies, Florentina! (*Estan abraçats.*)

(*Cortina.*)

SEGON ACTE

Primer quadre

La mateixa plaça. Un dia al matí.

Vénen corrent del carrer del fons que dona a la plaça les tres criatures que hem vist tan temorenques al primer acte (El nen, la nena i el nen petit que sempre va agafat de la mà o de les faldilles de la germaneta.) Semblen molt excitats i criden:

EL NEN: Mare!

LA NENA: Mare!

EL NEN: Mare, sortiu!

LA NENA: Mare! (*Al nen petit.*) Corre, tu.

(*El nen es fica corrents dins de casa seva. Una de les veïnes que han sortit al sentir els crits de les criatures aconseguen aturar la nena i, amb la mateixa excitació en la veu i en el posat, li pregunta:*)

VEÏNA SEGONA: Què hi ha?

LA NENA: Són aquí (*La nena pega estrebada per a desistir-se de la veïna i es fica dins de casa seva arrossegant el nano.*)

VEÏNA SEGONA (*Diu cridant a les altres veïnes.*): Són aquí! Diu que són aquí!

(*Les veïnes formen grups. Hi ha també dos homes que van per vells i que parlen entre ells. Surten de casa seva les criatures seguides de la mare —VEÏNA TERCERA—, s'ajunten amb ella les veïnes primera i segona.*)

LA NENA: Vénen per la carretera de dalt.

EL NEN: Els he vist quan passaven pel camp d'en Nolis.

LA NENA: Jo els he vist abans quan travessaven el Rec de la Morta.

EL NEN: Ja deuen ser davant ca la Tana i deuen entrar al poble.

Anem-hi.

LA NENA: Anem-hi. (*Al nen petit.*) Corre tu.

(*Se'n van corrent.*)

VEÏNA TERCERA: Filomena, ja són aquí els nostres.

VEÏNA PRIMERA: Massa han tardat. No hi trobaran molts dels que van deixar.

VEÏNA SEGONA: La mare d'en Fèlix de ca l'Anselm, que d'ençà que li van afusellar el fill està malalta, ha estat tota la nit desvariejant i cridant el seu fill.

VEÏNA PRIMERA: Pobra!

VEÏNA SEGONA: Diuen que deia: «Veig en Fèlix que ve amb els seus companys i molts altres homes i tots duen fusells a les mans», i cridava: «Fèlix! Fèlix! Fill meu!».

VEÏNA PRIMERA: Era com un pressentiment que guanyarien els nostres.

VEÏNA SEGONA: I ha estat així mateix.

VEÏNA TERCERA: És una coincidència.

VEÏNA SEGONA: Voleu dir?

VEÏNA PRIMERA: Tanta sang innocent vessada no podia quedar sense càstig.

(*Tornen a entrar sempre corrent les tres criatures.*)

EL NEN: Mare! Ja passen pel carrer Major!

LA NENA: Mare! Hi ha el germà de la Vicenta amb ells!

EL NEN: La Vicenta l'ha vist. S'han abraçat i ell ha preguntat pel seu pare.

VEÏNA TERCERA (*A les altres.*): Quin disgust deu haver tingut en saber que van matar-lo tan covardament. Ja no té pare ni mare.

LA NENA: La Vicenta s'ha posat a plorar i es veu que ell s'ho deu haver pensat.

EL NEN: Si l'haguéssiu vist, mare, com s'ha posat. Feia por. Cridava i amenaçava i alçava els punys així. (*El nen ho imita.*)

LA NENA: Un que diuen que és el comissari se l'ha endut amb ell i li deia coses per a calmar-lo. (*Les veïnes interroguen les criatures i el grup s'allunya d'algunes passes.*)

VEÏNA SEGONA: No heu vist si amb ells venia el fill gran de la Ció?

(*Entra FLORENTINA plena d'ansietat, escolta dissimuladament el que es diu en els grups. Ningú no repara en ella.*)

HOME PRIMER: El foc d'artilleria va durar tot el dia fins a la nit alta.

HOME SEGON: De cop a la matinada va haver-hi un silenci que feia basarda, no se sentia res, res.

HOME PRIMER: Els feixistes s'han replegat fora de la vila.

Home segon: Sí, més enllà del bosc dels Encantats.

(*Entra TOMASSA que va en busca de FLORENTINA.*)

HOME PRIMER: N'hi ha uns que han estat copats per un destacament dels nostres soldats que venia pel torrent. Els han fet tots presoners.

HOME SEGON: Algun se'n deu haver escapat.

(*TOMASSA veu FLORENTINA i se'n va cap a ella.*)

HOME PRIMER: No ho crec perquè els han agafat per sorpresa.

TOMASSA: Florentina, torna-te'n a casa, cuita. L'oficial que manava els soldats que hi havia al torrent era el senyoret Josep Maria.

FLORENTINA: És viu?

TOMASSA: Sí. Va poder escapar-se i a les fosques va saltar la paret de l'eixida de casa teva sense que ningú el veiés.

FLORENTINA: Què dieu?

TOMASSA: Vés, corre-hi.

(Surt FLORENTINA i després TOMASSA. Entren novament les criatures.)

EL NEN: Mare, ja són a la plaça de la Vila.

LA NENA: Diuen que s'allotjaran per les cases.

EL NEN: Mare, que vindran a casa nostra? Mare! Digueu, mare!

LA NENA: Mare, jo vull que vinguin a casa, Mare!

VEÏNA TERCERA: Anem cap allà, anem, que aquestes criatures m'atabalen.

(Les veïnes sempre parlant entre elles se'n van cap al fons.)

HOME SEGON *(A l'altre.)*: Pel carrer de l'Heura farem més dret per anar a la plaça de la Vila.

HOME PRIMER: No home, si per aquí hi serem de seguida.

VEÏNA SEGONA *(Aturant-se)*: Passen pel carrer de baix, els sentiuh?

(Se sent el brogit de gent i els soldats que canten una tonada de guerra.)

HOME PRIMER: Anem-hi.

HOME SEGON: Anem.

(Tots surten. No hi ha ningú a la plaça. Se sent cada vegada més fort el brogit de la gent i el cant dels soldats.)

(Cortina.)

Segon quadre

A casa de FLORENTINA, uns dies després. Una casa pobre, un xic abandonada; al fons hi ha una porta i una finestra que donen al carrer. A l'un costat hi ha una porta que dona a la cuina i a les altres habitacions. SEBASTIÀ està assegut i parla amb les dues dones. TOMASSA està asseguda en una cadira baixa. FLORENTINA entra i surt de la cuina, prepara el dinar i para la taula per a SEBASTIÀ.

SEBASTIÀ: Florentina, la tia Tomassa no sap desavesar-se de dir-me senyor sergent. Senyor sergent per aquí, senyor sergent per allà. Em fa l'efecte que no em parla a mi sinó a un altre que hi ha darrere meu. Estic a punt de girar-me i de dir: Salut, company! Tia Tomassa ja s'han acabat els temps d'abans. Ningú no és senyor de ningú. Si algú em diu senyor, li he de dir senyor a ell també. Per tant, us diré senyora Tomassa, què? Us agrada? No, ja veig que us estimeu més que us digui tia Tomassa, com la Florentina, oi que sí? Quan us veig tan arrugadeta i tan arrupideta, em feu pensar en la mare que fóra com vós, si hagués viscut; va morir consumida, pobreta, de tant patir i treballar per a pujar-nos a nosaltres: érem quatre galifardeus que mai no ens vèiem tips. Ja han passat aquells temps de tanta misèria i tanta humiliació. I si no han passat, maleït siga!, més m'estimo

morir en aquesta guerra. Ho dic tal com ho sento. No vull tornar-me[’n] a casa meva mentre hi hagin homes condemnats a patir i a veure patir al voltant seu. Diuen que el món és així i que no es pot canviar. Mal llamp els mati a tots els que ho diuen. Deuen anar ben peixats i mai no hauran vist una mare plorar com tantes vegades he vist plorar la meva mare. Si el meu fill que ha de venir ha de viure com nosaltres hem viscut, més val que no vingui o que em mori jo abans no ho vegi.

FLORENTINA: Menja, Sebastià.

SEBASTIÀ: No. No tinc gana. Estic preocupat. Fa vuit dies amb avui que no he tingut carta.

FLORENTINA: Potser la teva dona ja ha desocupat. I tot haurà anat bé, ja veuràs.

SEBASTIÀ: No sé, no sé, tinc molta por. Estava molt delicada d’ençà que en un dels bombardeigs de reraguarda va caure una bomba prop de casa. Es va espantar molt. (*Es treu la cartera.*) Vaig dir que t’ensenyaria el seu retrat, mira’l.

FLORENTINA: Quina mata de cabell més preciosa que té.

SEBASTIÀ: No el du tallat. No li he pas deixat tallar. Érem promesos i estiguérem a punt de renyir perquè s’entossudia a fer-se’ls tallar. Vaig imposar-me i res, ho vaig deixar córrer. Es diu Isabel, oi que és un nom bonic.

FLORENTINA: Isabel? Sí que és un nom bonic.

SEBASTIÀ (*Contemplant-se el retrat que li ha tornat FLORENTINA.*): Qui sap, potser ja és morta! Morts tots dos, la mare i el fill!

FLORENTINA: No, home.

SEBASTIÀ: Maleït siga! Si fos morta els ho faria pagar car. I si em mataven, millor!

FLORENTINA: Sí que l’estimes.

SEBASTIÀ: Sí, que l’estimo. Tu no has estimat mai, Florentina?

FLORENTINA: Jo també estimo.

SEBASTIÀ: I ell a tu?

FLORENTINA: També.

SEBASTIÀ: I què, ell és a la guerra? (FLORENTINA *fa que sí amb el cap.*) Amb quins? Amb aquells o amb nosaltres?

FLORENTINA: Amb aquells; però ja no hi és, amb aquells.

SEBASTIÀ: És presoner? (*Ella fa que no amb el cap.*) Doncs, no ho entenc.

FLORENTINA (*Acostant-se-li.*): Digues, si ell es fes dels vostres, que li faríeu res?

SEBASTIÀ: Si es fes dels nostres, és clar que no li faríem res. Al contrari, serà un company més entre nosaltres. Tants n’hi han com ell que hi són per força!

FLORENTINA: De debò no li fareu res? Jura-m’ho!

SEBASTIÀ: T’ho juro.

FLORENTINA: Jura-m’ho sobre allò que estimes més. Sobre la vida d’Isabel!

SEBASTIÀ: Florentina!

FLORENTINA: Digues, m’ho jures?

SEBASTIÀ: T’ho juro, Florentina. Ell serà per a mi un company, un germà.

FLORENTINA: Gràcies, Sebastià (*A la TOMASSA.*) Tia Tomassa aneu-li-ho a dir.

SEBASTIÀ: És aquí amagat?

(FLORENTINA *fa que sí amb el cap.*)

SEBASTIÀ: Sí que l’estimes, Florentina.

FLORENTINA: Sí, que l’estimo. Digues, Sebastià: és veritat que en la vida nova que comença no hi hauran pobres ni rics? I una dona no serà menyspreada perquè és pobra i abandonada per una de rica?

SEBASTIÀ: Sí, és veritat.

FLORENTINA: És veritat que, quan un home jove i una noia s'estimin, no hi hauran conveniències de família que els separin?

SEBASTIÀ: No n'hi hauran.

FLORENTINA: Ni diferències de classe?

SEBASTIÀ: Tampoc. Seran un home i una dona com tots els homes i dones que ompliran la terra d'amor.

FLORENTINA (*Com un eco.*): D'amor!

(*Se senten unes petjades fortes. Entra JOSEP MARIA vestit de paisà en mànegues de camisa. Ella se'n va cap a ell amb un crit d'alegria.*)

FLORENTINA: Josep Maria!

JOSEP MARIA: Florentina! (*Estrenyent la mà de SEBASTIÀ.*)
Gràcies, company!

SEBASTIÀ: Salut, germà! L'amor de Florentina per a tu ens ha unit més fort que si estéssim units pels llaços de la sang. Ets un nou germà per a mi. Ella no ha invocat en va el nom de la que estimo més que la meva vida. Isabel!

JOSEP MARIA: Florentina! (*S'abracen amb FLORENTINA.*)

(*Cortina.*)

TERCER ACTE

A casa de FLORENTINA. És a la caiguda de la tarda. La TOMASSA està sola, s'alça de la cadira i va a mirar per la finestra; després va a obrir la porta. Entra un vell pagès, l'avi

TÒFOL, carregat amb una gran garba de farratge de blat de moro que sembla pesar molt.

TÒFOL (*Amb ironia.*): He, he. Et duc palla per fer-te una màrrega.

TOMASSA: Puja-ho dalt on no hi entra ningú.

TÒFOL: Renoi que pesa el que hi ha dins. (*A la TOMASSA.*) En els sarrions del ruc hi he posat unes verdures: pren-les tu mateixa.

(*La TOMASSA va a buscar les verdures; torna i les porta a la cuina. Surt de la cuina amb una ampolla i un vas que posa damunt la taula. Entra TÒFOL.*)

TOMASSA (*Abocant el vi.*)*: Tòfol, un got de vi que et refarà les forces.

TÒFOL: Vinga, que bona falta em fa. (*Beu, s'eixuga la boca amb el dors de la mà i s'asseu per a descansar.*) He fet la volta pel Mas Blanc i per can Prius perquè aqueixos d'aquí es pensessin que venia de baix, de l'horta. El ruc caminava tant a poc a poc amb la càrrega que duia que tenia por que se n'adonessin i que furguessin per dins de la garba.

TOMASSA: Vols dir?

TÒFOL: I tant si vull dir. Sort que el germà de la Vicenta en veure'm els ha dit: «Aquest és l'avi Tòfol que porta les verdures.» «Avi Tòfol, com anem?», m'ha cridat i jo li he respost: «Bé, xic, veig que tu t'has fet tot un home!». I fins m'ha gastat una broma, m'ha dit: «Si no vigileu, avi Tòfol, us vindrem a menjar les pomes de l'hort. I que saben bo. Les he tastades tantes vegades!». Tots reien i em deien: «Avi Tòfol vigila que et vindrem a menjar les po-

mes!». «Totes són per vosaltres, xics. Salut!», els he dit i aquells nois m'han deixat passar sense malfiar-se'n.

TOMASSA: I quant t'han donat els altres?

TÒFOL: Un bitllet d'aquells d'abans de la guerra.

TOMASSA: Molts en vinguin com aquests, Tòfol.

TÒFOL: Això és el que jo dic, Tomassa. A mi tant me fa els uns com els altres. Jan que dóna, bon Jan. Bé: ens n'anirem tot xano-xano cap a casa i tornaré a passar davant d'aquells xics que estan de guàrdia i m'hi aturaré. Ben segur que arplegaré alguna cosa: una mica de tabac, he vist que fumaven. Ara que vaig de buit em vagarà de travar-hi conversa. Bé, Tomassa, fins un altre dia.

TOMASSA: Adéu-siau, Tòfol.

(*Surt TÒFOL; se sent la seva veu a fora que saluda a FLORENTINA, que va per entrar a la casa.*)

TÒFOL: Hola, pubilla.

FLORENTINA: Adéu, avi Tòfol.

(*Entra FLORENTINA.*)

FLORENTINA: Tia Tomassa, m'he trobat amb l'avi Tòfol que sortia d'aquí casa.

TOMASSA: Sí, filleta; ha dut unes quantes verdures que trobaràs a la cuina.

FLORENTINA: No ha vingut en Josep Maria? (TOMASSA *li respon negativament.*) Ni en Sebastià tampoc; sempre van junts.

TOMASSA: Ni l'un ni l'altre.

FLORENTINA: Fou una sort que en Sebastià pogués aconseguir de prendre en Josep Maria entre els seus homes.

TOMASSA: I això que em sembla que unes veïnes —ja em penso quines són— han xiulat alguna cosa a les orelles de Sebastià.

FLORENTINA: Ell, però, no els n'ha fet cas. Em té confiança. Abans no vinguin me'n vaig a preparar les verdures per al sopar.

(*FLORENTINA va a la cuina. Petita pausa. Entra JOSEP MARIA del carrer —va vestit de soldat republicà—, parla amb TOMASSA amb aire de misteri.*)

JOSEP MARIA: Tomassa!

TOMASSA (*Amb submissió.*): Senyoret Josep Maria.

JOSEP MARIA: El vell ha vingut?

TOMASSA: Sí, ho he fet pujar dalt.

JOSEP MARIA: Vigila que no hi pugui ningú, ni la Florentina, sents? Ja està tot preparat, Tomassa.

TOMASSA: Gràcies sien donades a Déu! Ja ho deia jo, senyoret Josep Maria. No podia ser que aquesta trepa de descreguts tinguessin la darrera paraula. Nostre Senyor no ho pot permetre de cap manera. En què ens distingiríem els bons dels dolents si Nostre Senyor no els matés a n'ells i ens protegís a nosaltres? (*Amb actitud mística.*) De tota la vida que sóc devota del Sacratíssim Cor de Jesús, font inestroncable d'amor i de dolçor, i sempre que li he demanat amb fervor alguna cosa m'ho ha concedit. (*La vella es queda com si resés.* JOSEP MARIA *se l'ha estat mirant amb menyspreu i ironia. Petita pausa. Entra FLORENTINA de la cuina, dient.*)

FLORENTINA: Tia Tomassa; no hi ha prou llenya per encendre el foc, vaig a buscar-ne a dalt.

JOSEP MARIA (*Ràpid.*): Vés-hi, Tomassa.

FLORENTINA (*Amb alegria.*). Ja ets aquí, Josep Maria? (*Va cap a ell.*) No ha vingut amb tu en Sebastià?

JOSEP MARIA: Està per venir. Seu. Deixa que la Tomassa acabi de fer el sopar. No tenim gaire temps d'estar plegats, ara, Florentina. Uf, que n'estic tip!

FLORENTINA: Josep Maria, què voldries?

JOSEP MARIA: Voldria haver passat el dia d'avui, ves el que voldria. Jo, un soldat ras sota les ordres de Sebastià. I no saps el que era en Sebastià abans de la guerra? Era paleta! T'imagines, Florentina, que jo hagi de servir sota les ordres d'un paleta, d'un qualsevol. Això no ho puc aguantar.

FLORENTINA: Sebastià et té afecte.

JOSEP MARIA: I jo a ell. Figura't!

FLORENTINA: No creus que serem feliços en la vida de què ens parla Sebastià.

JOSEP MARIA: No siguis tan innocent, Florentina. Jo el que vull és tornar a ser el que era i fer-me servir per tots els Sebastians que hi ha pel món.

FLORENTINA: Ell et té per amic.

JOSEP MARIA: Aquesta gentussa no tem sinó el que pega.

FLORENTINA: I en mi no hi penses, Josep Maria?

JOSEP MARIA: En tu, Florentina? Tu seràs la que eres abans. Que pot ambicionar més una mossa de poble?

FLORENTINA: Les altres noies no tornaran a parlar-me, se'm donaran de menys.

JOSEP MARIA: Les altres noies i les teves veïnes poc saben elles el que els espera. Ja la pagaran cara, l'alegria d'aquests dies. Tu estàs per damunt d'elles. La bagassa d'un oficial val més que totes aquestes dones que no serveixen per altra cosa que per a parir fills de pobre. Has de sentir-te'n orgu-

llosa, Florentina, de no ser com elles. Florentina, tot això serà més aviat del que et penses. (*Amorós.*) Tornarem a ser com abans. Em deixo de tornar-te a trobar com aleshores tan submissa i apassionada. (*Confidencial. L'habitació està a les fosques. Per la finestra entra la claror gris crepuscular. Ells dos estan davant de la finestra.*) Te'n recordes, Florentina, d'aquelles nits en què tu m'esperaves impacient i amorosa, i si jo tardava en venir et trobava enfollida de passió i de gelosia?... (*S'obre la porta i entra SEBASTIÀ.*)

SEBASTIÀ: Salut, amics! (*Deixa el fusell en un racó.*) Veig que us he destorbat: estàveu qui sap on.

JOSEP MARIA: No home, tu diràs.

SEBASTIÀ: Res, em sap greu d'haver entrat tan sobtadament i de tornar-vos sense més ni més a la realitat. Però no sabeu les ganes que tenia de veure-us per a dir-vos que ja està i que tot ha anat bé.

JOSEP MARIA: De què va? (*Entra TOMASSA amb una llàntia que posa damunt la taula.*)

FLORENTINA: Ah sí? Has tingut carta?

SEBASTIÀ. Acaben de repartir el correu i me l'han dada. Mira, la tinc aquí.

FLORENTINA: I què és, noi o noia?

SEBASTIÀ: És un noi. (*Surt TOMASSA.*)

FLORENTINA: Veus com ho he endevinat, Josep Maria?; jo ho deia que seria un noi.

JOSEP MARIA: Home, et felicito.

FLORENTINA: I la Isabel?

SEBASTIÀ: La Isabel, diu el veí que m'escriu que va cridar el meu nom dues o tres vegades, com si jo la pogués sentir. I no creuries, Florentina, que l'he sentida. (*Apretant-se el pit*

amb la mà.) Aquí dintre l'he sentida. (*Amb veu emocionada.*) La meva Isabel!

FLORENTINA: I com està?

SEBASTIÀ. Està bé; va patir molt. (*A JOSEP MARIA.*) Té la carta, llegeix-la.

FLORENTINA: De quin dia és?

JOSEP MARIA: És del dia 5, del dimecres de la setmana passada. (*Llegeix.*) Va néixer el dia 3.

SEBASTIÀ: Em vaig a canviar la roba, estic amarat de suor; un cop he llegit la carta amb quatre gambades he travessat el poble per venir-vos-ho a dir. (*Es treu el cinturó amb el revòlver i el deixa damunt d'un banc o d'una cadira que hi haurà cap al costat de la porta de la cuina.*) És a la cuina la tia Tomassa? Diré que em prepari un gibrell d'aigua per a rentar-me una mica.

(*Surt SEBASTIÀ.*)

FLORENTINA: Va néixer el dia 3?... Quin dia som avui?... Així té... (*Comptant amb els dits.*)

JOSEP MARIA (*La interromp.*). Florentina; vigila cap a la cuina per si en Sebastià ve cap aquí.

(*FLORENTINA va cap a la porta de la cuina, mentrestant JOSEP MARIA descarrega el fusell de SEBASTIÀ i es guarda les bales; un cop ho ha fet, torna a deixar el fusell al seu lloc. FLORENTINA veu venir SEBASTIÀ.*)

FLORENTINA (*Cridant.*): Sebastià?

SEBASTIÀ (*De dins*): Diques, Florentina. (*Entra SEBASTIÀ.*)

FLORENTINA: No diuen el nom que li han posat al teu noi?

SEBASTIÀ: No; no ho diuen.

FLORENTINA: Li deuen haver posat el teu nom, no et sembla?

SEBASTIÀ: O el del meu pare o del pare de la Isabel.

FLORENTINA: No; el teu. Ja veuràs com li hauran posat el teu: Sebastià.

(*A JOSEP MARIA se'l veu nerviós; mira de tant en tant per la finestra. És de nit.*)

FLORENTINA: Ja té vuit dies el teu noi.

SEBASTIÀ: Sí, justos.

FLORENTINA: La Isabel deu estar contenta?

SEBASTIÀ: Oh sí; em tarda de rebre carta d'ella. El veí que m'escrivi em diu les coses tal com han anat, però no és igual que quan me les explicarà ella mateixa. Ella parlarà d'ella i de mi, de tots els plans i projectes que forjàvem i de totes les coses de què tan enraonàvem abans de la guerra. (*Se senten un o dos trets isolats, lluny.*) La Isabel i jo havíem dit tantes vegades... (*Una forta descàrrega lluny l'interromp.*) Això són trets. Què deu passar?

(*Segueixen els trets i les descàrregues. SEBASTIÀ es posa la guerrera de pressa i, al moment que va per prendre el cinturó i el revòlver; JOSEP MARIA l'arrabassa i el dona a FLORENTINA.*)

JOSEP MARIA: Agafa això, Florentina.

SEBASTIÀ (*Tranquil.*): Què fas? Hem d'anar-hi; això és que passa alguna cosa d'anormal.

JOSEP MARIA: No passa res d'anormal. Això és que els nostres tornen a reconquistar les posicions que els heu pres i us fan

fora d'aquest poble. I doncs, què us pensàveu? Que ens ha-víeu de guanyar a nosaltres? De què us ha de venir a la gent de brusa i espartenya de saber fer la guerra? Tu et creies que havia d'estar sota les teves ordres, quan el que feia era servir-me de tu per al que em convenia, fins he arribat a omplir d'armes i de municions la mateixa casa on estàs allotjat.

(JOSEP MARIA *s'ha tret el revòlver i el té a la mà.*)

SEBASTIÀ: Traïdor. Ets un traïdor. I aquesta dona és la teva còmplice. Bagassa!... Oh, Isabel, he mirat els homes i les dones a través del nostre amor i ells m'han enganyat!... (*Se senten les descàrregues cada vegada més a la vora.*) No, això no pot ser.

JOSEP MARIA (*Apuntant-li el revòlver.*): Si fas un pas, ets mort.

SEBASTIÀ: Tant me fa; encara tindrè prou forces per escanyar-te.

(*S'abraona damunt d'ell i sona una detonació. JOSEP MARIA cau mort. És FLORENTINA que ha disparat amb el revòlver de SEBASTIÀ que tenia a les mans.*)

SEBASTIÀ (*Atònit.*): Florentina?

FLORENTINA (*Li dona el revòlver.*): Té, vés amb els teus. (*SEBASTIÀ va per prendre el fusell.*) El fusell està descarregat; ell ho ha fet. T'enganyava.

SEBASTIÀ: Florentina, tu ho sabies?

FLORENTINA: Fins avui no ho he sabut. (*Dolorosament.*) Hauria volgut tenir-lo per sempre. Jo l'estimava. Hauria volgut ser com vosaltres, com tu i la Isabel. Ell, no. Ell era un oficial i jo per ell era una mossa de poble. M'hauria abandonat.

(*Continua sentint-se trets a fora.*)

SEBASTIÀ (*A la porta*): A reveure, Florentina, o fins mai més!

(*La porta resta oberta. Per la porta i la finestra es veu la resplandor del foc de les descàrregues.*)

FLORENTINA (*S'agenolla prop del cadàver i l'abraça. Amorosament.*): Josep Maria... Josep Maria!... (*Amb passió.*) Ara sí que ets meu per sempre, per sempre!

(*Cortina.*)

